

**CONTROLEPROTOCOL
VOOR DE
ACCOUNTANTSCONTROLE
OVER HET BOEKJAAR 2018**

01-11-2018

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Doelstelling	3
1.2	Wettelijk kader	3
1.3	Procedure	3
2	Algemene uitgangspunten voor de controle (getrouwheid én rechtmatigheid)	4
3	Te hanteren goedkeurings- en rapporteringtoleranties	4
4	Normstelling rechtmatigheid	6
4.1	Inleiding	6
4.2	Begrotingscriterium	6
4.3	M&O-criterium	7
4.4	Voorwaardencriterium	7
5	Reikwijdte accountantscontrole rechtmatigheidtoetsing	9
6	Rapportering accountant	10
	Bijlagen:	11
	Bijlage 1: Inventarisatie wet- en regelgeving en relevante B&W besluiten in het kader van de rechtmatigheidscontrole	12
	Bijlage 2: Communicatie en periodiek overleg	12
	Bijlage 3: Rapportage	19

1 Inleiding

Bij besluit van 9 juli 2015 heeft de gemeenteraad aan de accountant Baker Tilly Berk de opdracht gegeven om ook de accountantscontrole over het boekjaar 2018 als bedoeld in artikel 213 van de Gemeentewet uit te voeren.

Ter voorbereiding en ondersteuning van de uitvoering van de accountantscontrole zijn in dit controleprotocol een aantal zaken nader geregeld.

Object van controle is de jaarrekening 2018, inclusief het financieel beheer en de rechtmatigheid over dat jaar zoals uitgeoefend door of namens het College van Burgemeester en Wethouders.

1.1 Doelstelling

Dit controleprotocol heeft als doel nadere aanwijzingen te geven aan de accountant over de reikwijdte van de accountantscontrole, de daarvoor geldende normen en de te hanteren goedkeurings- en rapporteringstoleranties voor de controle van de jaarrekening 2018.

De raad kan de accountant alleen nadere aanwijzingen geven voor zover dit uitgaat boven de wettelijke minimumeisen.

1.2 Wettelijk kader

In artikel 213 van de Gemeentewet (Gw) staat: 'De raad wijst één of meer accountants aan als bedoeld in artikel 393 lid 1 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, belast met de controle van de in artikel 197 Gw bedoelde jaarrekening en het daarbij verstrekken van een accountantsverklaring en het uitbrengen van een verslag van bevindingen.'

Met dit controleprotocol stelt de gemeenteraad nadere aanwijzingen vast die specifiek van toepassing zijn voor het controlejaar 2018, waarbij duidelijk aangegeven wordt welke wet- en regelgeving in het kader van het financieel beheer, onderwerp van rechtmatigheidscontrole zal zijn. De Gemeentewet en de Provinciewet schrijven voor dat elke gemeente en elke provincie jaarlijks begrotings- en verantwoordingsstukken moet opstellen. Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) bevat de regelgeving daarvoor. In het BBV is opgenomen dat er een commissie voor het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (commissie BBV) is met als taak zorg te dragen voor een eenduidige uitvoering en toepassing van het BBV.

1.3 Procedure

In de verordening ex artikel 213 Gemeentewet is in artikel 4 lid 3 de volgende zinsnede opgenomen

Ter bevordering van een efficiënte en doeltreffende accountantscontrole vindt periodiek (afstemmings-)overleg plaats tussen de accountant, de auditcommissie, de portefeuillehouder financiën en een medewerker van het team Financien.

In artikel 2 lid 4 en artikel 7 lid 4 van deze controleverordening zijn ook nog de communicatiemomenten benoemd tussen de raad en de accountant. In artikel 2 betreft het de communicatie voorafgaand aan de accountantscontrole van een boekjaar en in artikel 7 de communicatie tussen de accountant en de raad na afloop van de jaarrekeningcontrole. In bijlage 2 is het communicatietraject nader uitgewerkt.

2 Algemene uitgangspunten voor de controle (getrouwheid en rechtmatigheid)

Zoals in artikel 213 is voorgeschreven zal de accountantscontrole van de jaarrekening gericht zijn op het afgeven van een oordeel over:

- de getrouwe weergave van de in de jaarrekening vermelde baten, lasten, activa en passiva;
- het rechtmatig tot stand komen van de baten en lasten en balansmutaties (= in overeenstemming met de begroting, wettelijke regelingen en gemeentelijke verordeningen);
- de inrichting van het financieel beheer en de financiële organisatie gericht op de vraag of deze een getrouwe en rechtmatige verantwoording mogelijk maken;
- het in overeenstemming zijn van de jaarrekening met de bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te stellen regels bedoeld in artikel 186 Gemeentewet (Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten);
- de verenigbaarheid van het jaarverslag met de jaarrekening.

Onder rechtmatigheid wordt begrepen de definitie volgens het Besluit Accountantscontrole decentrale overheden dat in de rekening verantwoorde lasten, baten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen, dat wil zeggen “in overeenstemming zijn met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder gemeentelijke verordeningen”.

3 Te hanteren goedkeurings- en rapporteringtoleranties

De accountant accepteert in de controle bepaalde toleranties en richt de controle daarop in. De accountant controleert niet ieder document of iedere financiële handeling, maar richt de controle zodanig in dat voldoende zekerheid wordt verkregen over het getrouwe beeld van de jaarrekening en de rechtmatigheid van de verantwoorde baten en lasten en balansmutaties en financiële beheershandelingen met een belang groter dan de vastgestelde goedkeuringstolerantie. De accountant richt de controle in op het ontdekken van belangrijke fouten en baseert zich daarbij op risicoanalyse, vastgestelde toleranties en statistische deelwaarnemingen en extrapolaties. Het uitvoeren van werkzaamheden met inachtneming van toleranties impliceert dat de controle zodanig wordt uitgevoerd dat voldoende zekerheid wordt verkregen over het getrouwe en rechtmatige beeld van de jaarrekening.

De definitie van de goedkeuringstolerantie is:

De goedkeuringstolerantie is het bedrag dat de som van fouten in de jaarrekening of onzekerheden in de controle aangeeft, die in een jaarrekening maximaal mogen voorkomen, zonder dat de bruikbaarheid van de jaarrekening voor de oordeelsvorming door de gebruikers kan worden beïnvloed.

De goedkeuringstolerantie is daarmee bepalend voor de oordeelsvorming en de strekking van de af te geven controleverklaring.

Het werken met toleranties betekent dus dat er sprake kan zijn van niet-gecorrigeerde en/of niet-ontdekte fouten. Om deze reden wordt een deel van de goedkeuringstolerantie dan ook door de accountant “achter de hand gehouden” voor het niet onderzochte deel van de jaarrekening. In de praktijk varieert dit van 50 % tot 80 % van de goedkeuringstolerantie. Het verschil tussen de goedkeuringstolerantie en dit bedrag, is dan het bedrag waar de geconstateerde fouten beneden moeten blijven, wil het goedkeurend oordeel bij de jaarrekening niet in gedrang komen.

Naast de goedkeuringstoleranties wordt de rapporteringtolerantie onderkend. Deze kan als volgt worden gedefinieerd:

De rapporteringtolerantie(s) is een bedrag dat gelijk is aan of lager is dan de bedragen voorvloeiend uit de goedkeuringstolerantie.

Bij overschrijding van dit bedrag vindt rapportering plaats in het verslag van bevindingen. Een lagere rapporteringtolerantie leidt in beginsel niet tot aanvullende controlewerkzaamheden, maar wel tot een uitgebreidere rapportage van bevindingen. De rapporteringtolerantie kan worden vastgesteld op een percentage of op een maatschappelijk relevant geacht absoluut bedrag. De rapporteringtoleranties kunnen zich verder toespitsen op die elementen die de raad specifiek nader terug wil zien, zonder dat dit de controletoleranties zelf beïnvloedt.

De rapporteringtolerantie wordt door de gemeenteraad vastgesteld. De accountant richt de controle in rekening houdend met de rapporteringtolerantie om te kunnen waarborgen dat alle gesignaleerde onrechtmatigheden die dit bedrag overschrijden ook daadwerkelijk in het verslag van bevindingen worden opgenomen.

In het hierna opgenomen schema zijn de goedkeuringstolerantie en de rapporteringtolerantie(s) opgenomen zoals door de gemeenteraad zijn vastgesteld. Deze komen overeen met het wettelijk minimum.

Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	$\leq 1\%$	$>1\% < 3\%$	-	$\geq 3\%$
Onzekerheden in de controle (% lasten)	$\leq 3\%$	$>3\% < 10\%$	$\geq 10\%$	-

Op basis van de begroting 2018 van onze gemeente van afgerond € 40 miljoen zou dit voor 2018 een goedkeuringstolerantie van € 400.000,- voor fouten en € 1.200.000,- voor onzekerheden betekenen.

Voor wat betreft de rapporteringtolerantie wil de raad, dat de accountant elke geconstateerde fout of onzekerheid van € 50.000, - of meer rapporteert.

Het is overigens wel de regel dat de door de accountant geconstateerde fouten worden gecorrigeerd in de jaarrekening. In dat geval bevat de door de raad vast te stellen jaarrekening dan geen ongecorrigeerde fouten meer. De accountant rapporteert in ieder geval de fouten en onzekerheden boven de rapportagetolerantie. Het is aan de accountant in hoeverre ook andere (eventueel gecorrigeerde) fouten worden gerapporteerd.

4 Normstelling rechtmatigheid

4.1 Inleiding

In het kader van de rechtmatigheidcontrole kunnen 9 rechtmatigheidscriteria worden onderkend:

1. het begrotingscriterium;
2. het voorwaardencriterium;
3. het misbruik en oneigenlijk gebruikcriterium;
4. het calculatiecriterium;
5. het valuteringscriterium;
6. het adresseringscriterium;
7. het volledigheidscriterium;
8. het aanvaardbaarheidscriterium;
9. het leveringscriterium.

In het kader van het getrouwheidsonderzoek wordt al aandacht besteed aan de meeste van deze criteria. Voor de oordeelsvorming over de rechtmatigheid van het financieel beheer zal extra aandacht besteedt moeten worden aan de volgende rechtmatigheidscriteria:

1. het begrotingscriterium;
2. het misbruik en oneigenlijk gebruik criterium (M&O-criterium);
3. het voorwaardencriterium.

In de volgende paragrafen wordt de normstelling voor de rechtmatigheidcontrole beschreven. In hoofdstuk 5 wordt aangegeven wordt de reikwijdte van de controle van de accountant ten aanzien van bovengenoemde criteria beschreven.

4.2. Begrotingscriterium

Bij de rechtmatigheidcontrole vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. In de toelichting op het BAPG wordt begrotingsrechtmatigheid omschreven als:

“Financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten en lasten, evenals de balansposten, dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en hiermee samenhangende programma’s (begrotingscriterium). In de begroting zijn de maxima voor de lasten vermeld die door de raad zijn vastgesteld. Dit houdt in dat de financiële beheershandelingen dienen te passen binnen de begroting, waarbij het juiste programma, de toereikendheid van het begrotingsbedrag, evenals het begrotingsjaar van belang zijn.”

In de vastgestelde Financiële verordening (ex artikel 212 Gemeentewet) zijn diverse onderdelen nader uitgewerkt. De belangrijkste bepalingen betreffen onder meer de “programma-indeling”, “inrichting begroting en jaarstukken”, “autorisatie begroting en investeringskredieten en begrotingswijzigingen” en “tussentijdse rapportage”. In art. 5 van deze verordening is de norm voor begrotingsrechtmatigheid vastgelegd.

Naast bovenstaande bepalingen zijn er nog aanvullende spelregels die voortvloeien uit het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV). Budgetafwijkingen welke weliswaar in financiële zin binnen de begroting blijven, maar waarbij zeer duidelijk is dat aanzienlijk minder prestaties zijn geleverd c.q. activiteiten zijn ontplooid dan in de financiële begroting specifiek als doelstelling was aangegeven en welke niet in de jaarrekening zijn toegelicht vormen een aparte categorie ‘begrotingsoverschrijdingen’. Het gaat hierom afwijkingen van beoogde prestaties en om financiële budgetafwijkingen c.q. niet financiële informatie die de accountant soms wel waarneemt, maar waar hij niet standaard op toetst. Indien de accountant deze

vorm van onrechtmatigheid waarneemt heeft dit geen gevolgen voor de strekking van de controleverklaring. De accountant neemt deze waarnemingen op in zijn verslag van bevindingen.

Alle begrotingsafwijkingen worden overigens adequaat toegelicht in de jaarrekening.

4.3 M&O-criterium

Onder misbruik wordt verstaan:

Het opzettelijk niet, niet tijdig, onjuist of onvolledig verstrekken van gegevens met als doel ten onrechte overheidssubsidies of -uitkeringen te verkrijgen of niet dan wel een te laag bedrag aan heffingen aan de overheid te betalen.

Onder oneigenlijk gebruik wordt verstaan:

Het door het aangaan van rechtshandelingen, al dan niet gecombineerd met feitelijke handelingen, verkrijgen van overheidsbijdragen of het niet dan wel tot een te laag bedrag betalen van heffingen aan de overheid, in overeenstemming met de bewoordingen van de regelgeving maar in strijd met het doel en de strekking daarvan.

Door de raad is in verschillende verordeningen en besluiten M&O-beleid vastgelegd. De accountant richt zich in zijn controle op:

- toetsing in hoeverre in bestaande procedures deugdelijke maatregelen ter voorkoming van misbruik- en oneigenlijk gebruik worden genomen evenals de werking van de getroffen maatregelen vaststellen.
- de accountant zal in zijn onderzoek er vooral op moeten toezien dat het M&O-beleid, gelet op de mogelijkheden die er zijn, voldoende actueel is.

Door de raad is in verschillende verordeningen en besluiten een M&O beleid vastgesteld. Overkoepelend beleid is nog niet aanwezig. Voor bestaande procedures wordt getoetst in hoeverre deugdelijke maatregelen ter voorkoming van misbruik- en oneigenlijk gebruik worden genomen. Daarbij is de vooronderstelling gerechtvaardigd dat binnen de belangrijkste procedures reeds (informeel) adequate maatregelen zijn getroffen ter waarborging van de getrouwheid van de financiële verantwoording.

4.4 Voorwaardencriterium

Besteding en inning van gelden door een gemeente zijn aan bepaalde voorwaarden verbonden waarop door de accountant moet worden getoetst. Deze voorwaarden liggen vast in wetten en regels van hogere overheden en de (eigen) gemeentelijke regelgeving. De gestelde voorwaarden hebben betrekking op:

- Algemeen;
(Dit zijn over het algemeen de begripsbepalingen en slotbepalingen.)
- Termijnbepalingen;
(Dit zijn bepalingen, waarin een termijn is gesteld voor betaling, indienen van stukken etc.)
- Administratieve bepalingen;
(Dit zijn veelal procedurele bepalingen over bijvoorbeeld een incassoprocedure en het Voeren van een administratie.)
- Bevoegdheden;
- Bewijsstukken;
(Dit kunnen aanvraagformulieren of bewijsstukken zijn die derden moeten kunnen

overleggen in het kader van de verordening.)

- Recht;
(In deze bepalingen is aangegeven wie, onder welke voorwaarden recht heeft op bijvoorbeeld een subsidie of vergoeding van de gemeente. Het gaat altijd om harde bepalingen waarbij er een 'sanctie' bestaat dat het recht wordt ontnomen)
- Hoogte;
(Hoogte heeft betrekking op tarieven, formules en andere criteria die aangeven welke voorwaarden over hoogte zijn opgenomen. Gaat hier om de spelregels van de berekening.)
- Duur;
(Bij duur gaat het om termijnen van verstrekking, toekenning of werkingsperiode.)
- Hardheidsclausules;
(Veel verordeningen en besluiten geven het college de bevoegdheid om te besluiten over een aanvraag of toekenning indien de verordening hierin niet voorziet.)

Door de raad zijn in verschillende verordeningen en besluiten voorwaarden opgenomen. Met het vaststellen van de reikwijdte van de rechtmatigheidstoets door de accountant in dit controleprotocol wordt het voorwaardencriterium nader uitgewerkt. Uitgangspunt daarbij is dat vooralsnog het huidige (informele) beleid wordt bekrachtigd en er in het bijzonder tegen derden niet met terugwerkende kracht strengere normen zullen worden toegepast.

De precieze invulling verschilt per wet respectievelijk regeling respectievelijk verordening. Voor alle geldstromen dient ondubbelzinnig vast te staan welke voorwaarden er op van toepassing zijn. De door hogere overheden gestelde voorwaarden liggen volledig vast. In bijlage 1 zijn de interne en externe regels opgenomen, die de accountant in zijn controle van het voorwaardencriterium moet betrekken. Dit is het normenkader.

Dit klinkt eenvoudig, toch zijn er enkele punten van aandacht belangrijk bij het daadwerkelijk kunnen gebruiken van het normenkader bij de rechtmatigheidcontrole. Om het normenkader te kunnen gebruiken voor de accountantscontrole moet het worden geoperationaliseerd. Dit gebeurt via een toetsingskader. Bij het toetsingskader is het vooral van belang aan te geven welke bepalingen van de regelgeving uit het normenkader relevant zijn door aan te geven aan welke bepalingen financiële consequenties zitten.

Dit proces van kritisch kijken naar de regels heet het operationaliseren van het normenkader en leidt tot het toetsingskader, waarin per verordening de regels met de financiële consequenties zijn aangegeven.

Mocht echter blijken dat de afwijking van formele voorschriften toch financiële consequenties heeft, dan dient het college dit te melden aan de raad en aan de accountant. Een dergelijke aanpak kan slechts tijdelijk zijn. Letter en praktijk moeten zo snel mogelijk met elkaar in overeenstemming worden gebracht.

Met andere woorden de accountant richt zich in zijn controle op de bepalingen van recht, hoogte, duur en betreft hier de hardheidsclausules bij. Aan afwijkingen van andere bepalingen worden voor 2014 in financiële zin geen nadere (financiële) consequenties verbonden, waardoor deze afwijkingen ook geen invloed kunnen hebben op de strekking van de controleverklaring. Dit laat onverlet dat ook aan deze bepalingen moet worden voldaan.

5 Reikwijdte accountantscontrole rechtmatigheidtoetsing

De accountantscontrole op rechtmatigheid voor het kalenderjaar 2018 is limitatief gericht op:

- de naleving van de begroting, de financiële verordening ex artikel 212, de controleverordening ex artikel 213, de verordening periodiek onderzoek doelmatigheid en doeltreffendheid ex artikel 213a;
- de overige kaders zoals opgenomen in de kolom “Regelgeving intern” van de “Inventarisatie wet- en regelgeving in het kader van de rechtmatigheidcontrole bij gemeenten” (bijlage 1), uitsluitend voor zover deze directe financiële beheershandelingen (kunnen) betreffen.

Indien en voor zover bij de accountantscontrole materiële financiële onrechtmatige handelingen worden geconstateerd, worden deze in de rapportage en oordeelsweging uitsluitend betrokken indien en voor zover het door de raad of hogere overheden vastgestelde regels betreft. Met andere woorden: interne regels van het college naar de ambtelijke organisatie c.q. collegebesluiten vallen daar buiten. Hierop zijn twee uitzonderingen. De eerste betreft het collegebesluit inkoop en aanbesteding. De reden van deze uitzondering is vooral de externe werking van dit collegebesluit. De tweede betreft de nota krediet- en budgetbeheer.

Voorts kunnen interne regels wel relevant zijn voor de nadere vaststelling van de invulling van “hogere” besluiten, maar deze regels zijn op zich geen object van onderzoek. Het is (over het algemeen) aan het college om een oordeel te vellen over de geconstateerde afwijkingen van lagere interne regels.

Ten aanzien van de gemeentelijke verordeningen worden uitsluitend financiële consequenties verbonden aan die bepalingen, die recht, hoogte en duur van financiële beheershandelingen betreffen. In verband hiermee vindt voor de interne regelgeving (voorwaardencriterium) uitsluitend een toets plaats naar recht, hoogte en duur van financiële beheershandelingen, tenzij tegen derden (bijvoorbeeld in toekenningbeschikkingen) aanvullende voorwaarden met directe financiële consequenties zijn opgenomen.

6 Rapportering accountant

Na afronding van de controlewerkzaamheden rapporteert de accountant als volgt:

Interim-controles

In het 4de kwartaal van het boekjaar wordt door de accountant de interim-controle uitgevoerd. Hierover wordt een managementletter aan het college van Burgemeester en Wethouders uitgebracht.

Verslag van bevindingen naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole

In overeenstemming met de gemeentewet wordt betreffende de controle van de jaarrekening een verslag van bevindingen uitgebracht aan de Raad en in afschrift aan het College van Burgemeester en Wethouders. In het verslag van bevindingen wordt gerapporteerd over de opzet en uitvoering van het financiële beheer en of de beheersorganisatie een getrouw en rechtmatig financieel beheer en een rechtmatige verantwoording daarover waarborgen.

Uitgangspunten voor de rapportagevorm

Geïdentificeerde onrechtmatigheden worden toegelicht en gespecificeerd naar de aard van het criterium (begrotingscriterium, voorwaardencriterium, etc.).

Fouten of onzekerheden die de rapporteringstolerantie overschrijden, worden vermeld in het verslag van bevindingen. De accountant rapporteert ook over eventuele bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en de continuïteit van de door de gemeente gehanteerde geautomatiseerde informatieverzorging..

Accountantsverklaring

In de accountantsverklaring wordt op een gestandaardiseerde wijze, zoals wettelijk voorgeschreven, de uitkomst van de accountantscontrole weergegeven, zowel ten aanzien van de getrouwheid als de rechtmatigheid. Deze controleverklaring is bestemd voor de gemeenteraad, zodat deze de door het College van Burgemeester en Wethouders opgestelde programmarekening kan vaststellen.

In bijlage 3 zijn de rapportagemomenten nader vastgelegd.

Bijlagen:

1. Inventarisatie wet- en regelgeving in het kader van de rechtmatigheidcontrole bij gemeenten
2. Communicatie en periodiek overleg
3. Rapportagemomenten

Bijlage 1:

Inventarisatie wet- en regelgeving en relevante B&W besluiten in het kader van de rechtmatigheidscontrole

In het navolgende overzicht is een inventarisatie gegeven van de in het kader van de rechtmatigheidscontrole bij gemeenten relevante algemene wet- en regelgeving. In de eerste kolom wordt een omschrijving gegeven die overeenkomt met een algemene aanduiding van programma's. In de tweede kolom wordt de te toetsen algemene wet- en regelgeving aangegeven die direct een relatie heeft met het financieel beheer en de inrichting van de financiële organisatie van de gemeente, gesplitst naar extern en intern.

Programma	Extern
Bestuurlijke organisatie	Grondwet Gemeentewet Ambtenarenwet CAR/UWO Algemene Wet Bestuursrecht Wet rechten burgerlijke stand SiSa-regelingen Aanbestedingswet (inclusief update 2018) Aanbestedingsreglement Werken 2016 Sociale verzekeringswetten Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector Wet markt en overhead
Ruimte, wonen, bedrijvigheid en toerisme	Wet ruimtelijke ordening Besluit Ruimtelijke Ordening Woningwet Huisvestingswet Leegstandswet Provinciale structuurvisie/-verordening Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo, 1 oktober 2010)
Openbare ruimte	Wet gemeentelijke watertaken Waterwet Europese Kaderrichtlijn Water Streekplan Zuid-Holland West Provinciale verkeer- en vervoerplan Wegenverkeerswet Attractiebesluit speeltoestellen Wet Milieubeheer
Veiligheid en handhaving	Brandweerwet Wet op de Veiligheidsregio
Zorg, welzijn en educatie	De Wet op het Primair Onderwijs Leerplichtwet Participatiewet Wet op de jeugdzorg

Programma	Extern
Zorg, welzijn en educatie	Wet maatschappelijke ondersteuning 2018 Wet Sociale Werkvoorzieningen
Zorg, welzijn en educatie (vervolg)	Wet Maatschappelijke Ondersteuning Wijzigingswet Wet Kinderopvang Wet Publieke Gezondheidszorg Wijzigingswet Wet op de Jeugdzorg (verwijsindex risicojongeren) Wet Inburgering Wet Educatie en beroepsonderwijs Wet Werk en Bijstand Wet Inkomensvoorziening kunstenaars
Algemene dekkingsmiddelen	Ministeriële besluiten en regeling financiële verhoudingen en uitkeringen gemeentefonds Financiële verhoudingswet Wet op het BTW-compensatiefonds Wet waardering onroerende zaken Wet financiering decentrale overheden Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo) Besluit Begroting en Verantwoording Wet houdbare overheidsfinanciën Wet Schatkistbankieren

Programma	Intern
Bestuurlijke organisatie	Toekomstvisie Noordwijkerhout 2003 Coalitieakkoord 2014-2018 Activiteitschema 2014-2018 Voorjaarsnota 2018 Verordening ex artikel 212 Gemeentewet Verordening ex artikel 213 Gemeentewet Verordening ex artikel 213a Gemeentewet Delegatie- en mandaatregeling collegebesluit Inkoop- en Aanbestedingsbeleid Verordening op de raadscommissies Verordening op de ambtelijke bijstand en fractieondersteuning Gedragscode integriteit raadsleden Noordwijkerhout 2017 Gedragscode integriteit burgemeester en wethouders Noordwijkerhout 2017 Verordening klachtbehandeling Verordening Commissie bezwaarschriften Gemeente Noordwijkerhout Archiefverordening Inspraakverordening Legesverordening Basis Registratie Personen (BRP) Communicatiebeleidsplan 2015-2018 Focus 2014 Holland Rijnland Gemeenschappelijke regeling Samenwerking I&A Noordwijk en Noordwijkerhout Gemeenschappelijke regeling Samenwerking P&O Noordwijk en Noordwijkerhout Strategische samenwerkingsafspraken Holland Rijnland 2013

Programma Ruimte, wonen, bedrijvigheid en toerisme	Intern Bouwverordening(omgevingsvergunning) Huisvestingsverordening Sloopvergunning Welstandsnota Gemeenschappelijke regeling Holland Rijnland (2004) Raamovereenkomst Mossenest II, vastgesteld 27 juni 2003 Exploitatieovereenkomst Sancta Maria d.d. 20 mei 2005
Ruimte, wonen, bedrijvigheid en toerisme (vervolg)	Exploitatieovereenkomst Kerkstraat d.d. 16 augustus 2005 Handhavingnota 2004 Nota Recreatie en Toerisme 2007 Regionale structuurvisie 2020 Holland Rijnland, AB Holland Rijnland 24 juni 2009 Economische visie gemeente Noordwijkerhout, vastgesteld 2 februari 2010; Intergemeentelijke structuurvisie Greenport 2016 Structuurvisie Kern en Noordwijkerhout en De Zilk 2020, vastgesteld 25-02-2010 Bestemmingsplannen voor het grondgebied van de gemeente Noordwijkerhout Marktgeldverordening Visie Ruimte en Mobiliteit Provincie Zuid Holland (2014); Verordening Ruimte provincie Zuid-Holland (2014); Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo, 2010); Ambitieverklaring recreatie en toerisme Duin- en Bollenstreek (2012); Economische agenda Greenport Duin- en Bollenstreek (2012); Kadernota bestemmingsplan Buitengebied (2014); Nota Grondbeleid Evaluatie nota Grondbeleid
Openbare Ruimte	Algemene plaatselijke verordening Uitvoeringsbesluit afvalstoffen Gemeentelijk Milieu(handhavings)programma en Milieuverslag (jaarlijks) Beleidsplan Kwaliteitseisen handhaving milieubeheer Gemeente Noordwijkerhout Klimaatprogramma(fonds) 2008-2013 Holland Rijnland en Rijnstreek Handhavingsstrategie (milieu) (1999) Intergemeentelijke Structuurvisie Greenport 2009 Milieubeleidsplan 2014-2018 Provinciale Structuurvisie (2011) Gemeentelijk beleid Duurzaam Bouwen (2006) Integraal Afwaterketenplan 2017-2021 Basisrioleringsplan (BRP) Verordening Rioolheffing Verordening Afvalstoffenheffing Reinigingsheffingen Subsidieverordening Monumenten 2008 Startprogramma Duurzaam Veilig verkeer 1997 Nota herijking Speelplaatsenbeleid (2015) Beleidsplan Verhardingen 2009 Wegenbeheerplan Beheerplan openbare verlichting Beheerplan groenonderhoud

Programma Ruimte (vervolg)	Intern Beheerplan Baggeren Beheerplan oeverinrichtingen Beheerplan onderhoud gebouwen
	Monumentenverordening 2009 Nota Archeologie&Archeologische beleidskaart 2007 Erfgoedverordening Noordwijkerhout 2010 Beleidsplan Kwaliteit openbare ruimte 2015 Algemene verordening ondergrondse infrastructuur gemeente Noordwijkerhout 2015
Veiligheid en handhaving	Algemene Plaatselijke Verordening Regionale Brandweer Hollands Midden Regionale Veiligheidsregeling Beleidsplan Jeugdbrandweer Samenwerkingsconvenant pool Drank- en Horecawet 2015 Handhavingsnota 2004 Gemeentelijk rampenplan en deelplannen (2007); Integraal Veiligheidsplan 2017-2021
Veiligheid en handhaving (vervolg)	Uitvoeringsplan behorende tot het IVP 2010-2013 (2010); Horecaconvenant (2011); Brandbeveiligingverordening 2010; Regionaal Crisisplan (2012); Strategische afspraken uit het "Valentijnsakkoord 2013" Samenwerkingsconvenant pool Drank- en Horecawet 2015
Zorg, welzijn en educatie	Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs Noordwijkerhout Verordening Leerlingenvervoer gemeente Noordwijkerhout Beleidsplan Regionaal bureau leerplicht Nota Jeugdbeleid Algemene Subsidieverordening Noordwijkerhout 2005 Subsidienota 2015 De beleidsnota "Beleef de nieuwe bibliotheek" (2005) Verordening Jeugdhulp Noordwijkerhout 2015
Zorg, welzijn en educatie (vervolg)	Algemeen convenant jeugdbeleid/jeugdzorg 2009-2012 (2009) Beleidsnota "Handhavingsbeleid Kinderopvang en peuterspeelzaalwerk (2011) Samenwerkingsovereenkomst Lokaal Loket (2006) WMO-verordening 2018 Beleidsnota Wmo 2015-2018 Verordening Wmo-adviesraad (2007) Beleidsnota Jeugd "Hart voor de Jeugd" Beleidsnota "Lokaal ouderenbeleid 2009 – 2012" Bestuursovereenkomst RAS 2009-2012 Samenwerkingsovereenkomst CJG Noordwijkerhout (2010) Beleidsnota "Lokaal volksgezondheidsbeleid 2013-2016 Gemeenschappelijke Regeling gesubsidieerde arbeid Gemeenschappelijke Regeling ISD Wet Kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen Verordeningen cliëntenparticipatie Wsw, persoonsgebonden budget Wsw en plaatsingsvolgorde Wsw (2008)

Programma	Intern
Zorg, welzijn en educatie (vervolg)	Productenboek Vluchtelingenwerk incl. de uitvoeringsovereenkomst (2010). Gemeenschappelijke regeling Kust, Duin- en Bollenstreek Beleidsnota verhuur gemeentelijke gebouwen Beleidsplan schulddienstverlening 2016-2020
Algemene dekkings- middelen	Verordening onroerende zaakbelastingen Verordening toeristenbelasting Verordening forensenbelasting Verordening precariobelasting Verordening hondenbelasting Verordening financieel beheer Legesverordening Nota reserves en voorzieningen Treasurystatuut 2016 Verordening bedrijveninvesteringszone Gravendam 2017 Nota Lokale Heffingen 2016-2020 Nota Risicomanagement en weerstandsvermogen 2012

Bijlage 2: Communicatie en periodiek overleg

Onderstaand is de overlegstructuur in een communicatiematrix vastgelegd voor een verslagjaar. Uit oogpunt van doelmatigheid heeft het de voorkeur zoveel mogelijk gesprekken te combineren. In het kader van het bestuurlijk overleg en de rapportage kunnen de volgende contacten tussen de accountant en het bestuur en management als regel van toepassing zijn.

	Toelichting
Audit-commissie	De gemeenteraad is opdrachtgever van de accountant. De audit-commissie is het aanspreekpunt voor de accountant voor de opdrachtformulering. Met de audit-commissie zal voorafgaand aan de controle een overleg plaatsvinden om te komen tot een afstemming inzake de nadere invulling van de controle-opdracht. Wellicht kan dit worden gecombineerd met het pre-audit gesprek dat ambtelijk wordt gevoerd. Eventuele tussentijdse belangrijke bijstellingen van de controle zullen tussentijds worden teruggekoppeld naar de audit-commissie. Daarnaast zullen de bevindingen van de eindejaarscontrole (op basis van het concept en definitief rapport van bevindingen) worden besproken in de audit-commissie.
Griffier	Met de griffier vindt overleg plaats over de opdrachtverstrekking (ook als lid van de auditcommissie); informeel voortgangsoverleg naar behoefte.
Gemeentesecretaris/concerncontroller/beleidsmedewerker Financien	De gemeentesecretaris, de concerncontroller en de beleidsmedewerker financiën (belast met de jaarrekening) zijn belangrijke gesprekspartners voor de accountant tijdens het pre-audit gesprek en de bespreking van de bevindingen van de interim-controle en de eindejaar controle.
Teams	Binnen de teams zal nader overleg van toepassing kunnen zijn met de teamleiders en verantwoordelijken voor de relevante primaire processen.

Portefeuillehouder Financiën	Pre-auditgesprek, bespreking bevindingen interim- en eindejaar controle.
College van burgemeester en wethouders en gemeenteraad	Op verzoek zal de accountant verschijnen in vergaderingen van het college en gemeenteraad.

Bijlage 3: rapportage

De volgende standaard rapportagemomenten worden onderkend:

Rapportage	Tijdstip	Inhoud	Gericht aan
Managementletter	Na afronding van de interim-controle	Mogelijke risico's, verbeter- en aandachtspunten betreffende de processen en procedures (beheersingsstructuur), beheersing specifieke subsidiestromen evenals overige van belang zijnde onderwerpen. Voortgang groeiproces invoering rechtmatigheid.	College
Verslag van bevindingen	Na afronding van de controle van de jaarrekening	Opmerkingen over de inrichting van het financieel beheer en van de financiële organisatie om een getrouwe en rechtmatige verantwoording mogelijk te maken. Daarnaast resterende fouten, onzekerheden of verbeteringen op het gebied van verslaglegging rekening houdend met afgesproken rapporteringtoleranties. Relatie tussen de controletolerantie in gevolge de controleverordening en de feitelijke bevindingen.	Raad (ter informatie naar het college)
Accountantsverklaring	Na afronding van de controle van de jaarrekening	Het accountantsoordeel over de mate waarin de gemeenterekening een getrouw beeld geeft (in overeenstemming met de verslaggeving voorschriften) en voldoet aan de eisen van rechtmatigheid.	Raad